

Mijn beeld van Jezus

Door mijn orthodox protestantse geloofsopvoeding heb ik van huis uit een beeld van Jezus meegekregen dat volledig bepaald was door de traditionele leer van de kerk: Jezus als de tweede Persoon van de Drie-eenheid, God-de-Zoon, onze Verlosser, Heiland en Zaligmaker, die zijn bloed heeft gestort ter verzoening van de zonde van de hele wereld. Van dit beeld werd steeds gezegd dat het op de Schrift was gebaseerd. Maar toen ik theologie ging studeren, beseftte ik gaandeweg dat er een discrepantie was tussen dit simplistische en eenzijdige Jezusbeeld en het veel gecompliceerder en genuanceerder beeld dat het Nieuwe Testament ons biedt. In onze dagen wordt op deze discrepantie hoe langer hoe nadrukkelijker gewezen door theologen als Den Heyer, en velen die net als hij denken, maar helaas veelal zwijgen. Het beeld van Jezus, dat ik persoonlijk heb verworven door mijn wetenschappelijke bestudering van de bijbel, werd fundamenteel bepaald door het feit dat het Oude Testament mijn vakspecialisme is, waarbij ik de nieuwtestamentische getuigenissen aangaande Jezus consistent interpreteer en evalueer tegen hun oudtestamentisch-joodse achtergrond. Mijn dissertatie-onderzoek naar de gedachte van de onvergelykelijkheid van Jáhwe in het Oude Testament, heeft aan het licht gebracht dat geen god, of welk hemels wezen dan ook, op één lijn gesteld kan worden met de enige en unieke God van Israël. Dit inzicht heeft mij al vroeg doen beseffen dat de idee van Jezus als God (de Zoon) op gespannen voet staat met een van de meest fundamentele verworvenheden van het oudtestamentische godsgeloof. Bovendien drong het langzamerhand tot mij door dat er een cruciaal verschil is tussen de authentieke oud-en-nieuwtestamentisch-joodse gedachte van een *aardse* Gevolmachtigde Gods (de koning, c.q. de messias), die als 'zoon van (= dicht bij, na aan) God' betiteld kan worden, en de in de kerkleer gangbaar geworden idee van de incarnatie (overigens een volstrekt heidens idee) van een *hemelse* figuur die als 'God-de-Zoon' naar de aarde werd gezonden. Even fundamenteel voor mijn beeldvorming van Jezus was mijn ontdekking van de flagrant eenzijdige wijze waarop over Jezus wordt gesproken in het centrale kerkelijke credo, de Apostolische Geloofsbelijdenis. Wie dit credo naast het Jezusbeeld van de drie synoptische Evangeliën legt, komt tot de ontdekking dat er in het Apostolicum een groot hiaat zit. Er wordt namelijk een enorme sprong gemaakt van de *geboorte* van Jezus: "geboren uit de maagd Maria", naar zijn *lijden en sterven*: "die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven..." - een sprong van Lucas 2 naar Lucas 22! Aan alles wat over Jezus gezegd wordt in Lucas 3-21 wordt daarmee voorbijgegaan: zijn doop en zijn daarmee gepaard

gaande adoptie tot zoon van God en zijn toerusting met de Heilige Geest van God, zijn inzet voor het Godsrijk, zijn leer en het voorbeeld dat hij stelde. En dat is nu juist de essentie van het getuigenis van de synoptische Evangeliën... Daarom is de vaak gehoorde bewering, dat het verzoenend lijden en sterven van Jezus 'het hart van het Evangelie' zou zijn, wegens haar eenzijdigheid volstrekt onjuist. Volgens de evangelisten houdt de blijde boodschap van Jezus Christus in, dat het reeds in het Oude Testament verwachte Koninkrijk van God dichtbij diens realisering is gekomen met het optreden in de wereld van de grootste aller profeten: Jezus van Nazareth.

Jezus is daarom naar mijn inzicht een profeet met een sterk roepingsbesef *in* (niet *naar!*) de wereld gezonden te zijn, die concreet gestalte heeft gegeven aan het oudtestamentische ideaal van de op recht en gerechtigheid en barmhartigheid gebaseerde heerschappij van God.

Bewust van zijn bijzonder nauwe relatie met God, tot uitdrukking gebracht door de Vader-zoon metafoor, voelde hij zich geïnspireerd en geleid door de Geest van God om mensen door zijn leer en manier van leven de weg te wijzen ter realisering van dit Godsrijk. Door zijn prediking riep hij mensen op tot een radicale mentaliteitsverandering en tot navolging, en bood hun uitzicht op vergeving van schuld, op grond van Gods barmhartigheid en vergevingsgezindheid.

Dat maakt zo iets gruwelijks als een mensenoffer volstrekt overbodig ter verzoening van een God die eerst bloed moet zien, alvorens te vergeven. Weliswaar heeft Jezus zich bereid getoond het hoogste offer voor het messiaanse ideaal te brengen, maar dat offer heeft hij zelf nooit verstaan als een door God gewild bloedig zoenoffer voor de zonde van de hele wereld. Dat hebben christenen er later van gemaakt. In de gelijkenis van de pachters (Luc. 20), waarbij de eigenaar van de wijgaard zegt: "Ik zal mijn geliefde zoon zenden; die zullen ze vast ontzien", zie ik de persoonlijke visie van Jezus op zijn lijden en sterven. Voor Jezus was er geen sprake van dat de vader zijn zoon met voorbedachte rade de dood heeft ingezonden!

Na de executie van Jezus door de Romeinse autoriteiten hadden zijn volgelingen diverse religieuze ervaringen waarbij ze zijn aanwezigheid gewaarwerden als 'verschijningen', die ze hebben geïnterpreteerd als een 'opstanding' uit de dood. De Evangeliën bevatten namelijk geen bericht over de opstanding van Jezus, maar wel meerdere berichten over zijn verschijning aan ingewijden. Naarmate zulke verschijningservaringen afnamen, en toen ze ten slotte ophielden, hebben de volgelingen van Jezus diens afwezigheid theologisch geduid als zijn 'heengaan' naar zijn hemelse Vader, geconcretiseerd door een verhaal over zijn afscheid en 'hemelvaart'. Desniettemin bleef het geloof in zijn ervaarbare aanwezigheid sterk voortleven door religieuze ervaringen van zijn aanwezigheid-in-de-geest. Ik denk daarbij

bijvoorbeeld aan de collectieve pinksterervaring van de volgelingen van Jezus (Handelingen 2), de Damaskuservaring van Saulus (Handelingen 9) en het visionaire ervaring van Petrus (Handelingen 10).

Voor de eerste christenen was de gewaarwording van de aanwezigheid van Jezus door de Geest constitutief voor hun geloof. Dat is het ook voor mijn geloof. Het gaat om die Geest, die we in Jezus hebben leren kennen, de heilige Geest van God die in hem gestalte heeft gekregen, de Geest die ons inspireert en leidt op de weg naar de definitieve realisering van de heerschappij van God in onze wereld.

Dr. C.J. Labuschagne is emeritus hoogleraar Oude Testament aan de Rijksuniversiteit Groningen. Een eerdere versie van dit artikel is verschenen in *VrijZICHT*, december 1997.